

דו"ח קריאה - מאמר א'

1. פרטים מזהים: "כוח וידע" בסיפורי חיים של מדריכות פדגוגיות" / נורית דביר. בתוך: דפים 50, כתב עת לעיון ולמחקר בחינוך, תש"ע 2010, עמ' 137-159.
2. קיים תקציר המציג באופן תמציתי ומדויק את עיקר המאמר.
3. כותרות: תקציר; מבוא; כוח וידע המבנים את הסובייקט; כוח, ידע והכשרת מורים; כוח, ידע וסיפורי חיים; כוח, ידע, סיפורי חיים והכשרת מורים: לכודה ברשת - הפנמה של זהות הגמונית ושל ידע הנובע מהנרטיבים הגדולים; פריצת הרשת - דחייה והבניה מחדש של זהות ושל ידע אישי רפלקטיבי; טלטלה ברשת - בין מרכז לשוליים ובין ידע הגמוני לאלטרנטיבי; סיכום.
4. מטרות המחקר מוצגות בפרק המבוא ובפרק "כוח, ידע וסיפורי חיים", והן להאיר תפיסות של שימור ושינוי בקרב מדריכות פדגוגיות, כפי שהן מתבטאות בפרשנות שהן מעניקות לסיפור חייהן. אותן תפיסות נבחנות באמצעות המחשבה של פוקו על המושגים "כוח" ו"ידע", וכן באמצעות מחקר גנאלוגי של סיפורי החיים שלהן. כמו כן, ניתוח הסיפורים של מדריכות פדגוגיות מאפשר להבין איך מתפתחת ההכרה המקצועית שלהן, ואיך הן יוצרות את הקשר שבין תפיסת הידע לבין הזהות שלהן כמי שמכשירות מורות (עמ' 141).
5. סקירת הספרות מתייחסת לשלושה נושאים מרכזיים כפי שמוצגים בכותרת של כל פרק: כוח וידע בהקשר של הסובייקט, כוח וידע בהקשר של הכשרת מורים, וכוח וידע בהקשר של המחקר הגנאלוגי. הסקירה מוצגת באופן קוהרנטי ומובנה, אשר מפתח כל נושא בנפרד וקושר אותו לזה שקדם לו. בתחילה מוצגת סקירה של המושגים "כוח" ו"ידע" כפי שמגדיר אותם פוקו, ולאחר מכן, באופן יותר ספציפי, קיימת התייחסות למחשבתו של פוקו בנושאים של כוח וידע בהקשר של הכשרת מורים. בהמשך, קושרת המחברת את המושגים "כוח" ו"ידע" בסיפורי חיים בהקשר למושגים "מחקר גנאלוגי", רפלקציה ווידוי, שגם בהם עוסק פוקו, ובאמצעותם היא מבצעת את המחקר שלה. בסקירת הספרות מתמקדת המחברת בחומר מחקרי משני, חלקו עדכני יחסית, משנת 2004 והלאה, וחלקו משנות ה-80 וה-90 של המאה העשרים. העדכני שבהם משנת 2008.
6. הוכחת הטענה מתבצעת באמצעות הצגת שלושה סיפורים של שלוש מדריכות פדגוגיות, דרכן היא מציגה תפיסות של שימור ושינוי בזהותן המקצועית ובידע המקצועי שלהן.
7. רעיון מרכזי מובע בפסקה הבאה (המילים הרומזות על לכידות הטקסט מודגשות): "במחשבתו של פוקו על אודות כוח וידע בהקשר של הכשרת מורים יש חידוש. זאת משום שהוא מערער על התפיסה המסורתית שלפיה ידע הוא כוח, ומכאן גם על ההנחה שהמדריכות, כבעלות ידע בחינוך ובפדגוגיה, תופסות את עצמן כבעלות כוח ושליטה בהגמוניה החינוכית. לעומת זאת נטען שהידע של המדריכות עלול לשמש ככוח המופעל עליהן, מגביל אותן, שולט בהן ומעצב תפיסות תפקיד שמרניות, ובה בעת הידע שלהן עשוי להוות כוח המעורר אותן לרפלקטיביות ומתפרש כיצירני וכמחדש" (עמ' 139).
8. שיטת מחקר: איכותני, מחקר גנאלוגי של סיפורי חיים: "כוח וידע בהקשר של סיפורי חיים נקשרים למושגים 'מחקר גנאלוגי', רפלקציה ווידוי...מחקר גנאלוגי מהווה 'אונטולוגיה של עצמנו בהווה'...והוא מדגיש בעיקר את מה שגורם לנו להתקיים כפי שאנו מתקיימים. הוא מתמקד בבחינת הכוחות שעיצבו את היחיד בהיסטוריה שלו - בסיפור חייו...כחלופה לתפיסה זו של חקר סיפורי החיים, פוקו מציע את הגנאלוגיה כגישת מחקר שמטרתה לחשוף רבדים של עובדה היסטורית או של תופעה חברתית באופן המעיד על ההבניה התרבותית-אידאולוגית שלהם. המושגים רפלקציה ווידוי, הלוקחים ממשנתו של פוקו, מסייעים לעמוד על החשיבות של חקר סיפורי חיים להבנת 'טכנולוגיות של האני', אשר משחררות

מההבניות החברתיות ומאפשרות לפתח תפיסות של שינוי... גם בשחזור של סיפור חיים ובכתיבתו על ידי החוקרת נוצרת מעין אוטוביוגרפיה פרשנית ורפלקטיבית של המדריכות" (דביר, עמ' 140).

9. פרק מתודולוגיה: משתתפות המחקר הן מדריכות פדגוגיות, הפועלות כולן במכללות ממלכתיות להכשרת מורות, כאשר החוקרת מציגה במאמר שלושה סיפורים מתוך עשרים אשר אספה לעבודת הדוקטורט שלה.

כלי המחקר הוא ראיון עומק, אך אין במאמר תיאור של ביצוע איסוף הנתונים או לגבי האתיקה שנקטה החוקרת לגבי משתתפי המחקר.

ניתוח הנתונים מתבצע תוך כדי הצגת הסיפורים של שלוש המדריכות הפדגוגיות. בכל פרק בו מוצג סיפור, משלבת החוקרת את פרשנותה שלה לסיפור המסופר. שיטה זו היא קצת מסורבלת, כיוון שלא תמיד ניתן להבין מהכתוב מה ממנו שייך לסיפור ומה שייך לפרשנות.

10. פרק ממצאים: הממצאים תומכים בטענתה של החוקרת, לפיה תפיסותיהן את הידע ואת הזהות שלהן כמכשירות מורות מתעצבות מתוך הפרשנות שהן מעניקות לסיפור חייהן. עם זאת, הם לא מוצגים בפרק נפרד, אלא מוצגים כולם, ביחד עם הפרשנות והניתוח של החוקרת בפרקים המתארים את סיפוריהן של המדריכות הפדגוגיות. כל סיפור מסופר ומנותח באופן נפרד מזה שקדם לו ובסוף הפרקים יש סיכום. מכיוון שגם הממצאים, הפרשנות והניתוח מופיעים כולם ביחד, לעתים קשה לעקוב ולהבין מה מתוך הכתוב הוא הסיפור של המדריכה, ומה מהכתוב הוא הפרשנות של החוקרת. אמנם הממצאים משכנעים באותנטיות שלהם, אך יתכן והיה אפשר לשקול לארגן אותם בצורה אחרת. למשל, להציג את הסיפורים / הממצאים בנפרד, ולאחר כל סיפור לנתח ולהעניק פרשנות.

11. דיון: במאמר לא קיים פרק נפרד אשר דן בממצאים, אלא ישר מגיעים לסיכום. כן נמצא קשר בין הממצאים המוצגים בפרקים המתארים את הסיפורים לבין הספרות שנסקרה. לדוגמא: "סדר היום החינוכי של דנה נבנה סביב ציר ברור של ידע / כוח תוך כדי ערעור על מוסכמות. היא מפרטת סוגים שונים של ידע, שנדרש לסטודנטיות המלמדות במסלול החינוך המיוחד, ומדגישה את חשיבותו של הידע העצמי, הרפלקטיבי-ביקורתי, לצד הידע הקונוני, התאורטי-חינוכי" (עמ' 154). קיים סיכום לממצאים העיקריים של המאמר, אך לא קיימות המלצות הנובעות מתוך המסקנות שלו או המלצות עתידיות למחקר המשך בתחום, כמו גם אין התייחסות למגבלות המחקר. התחומים בהם מתוארות השלכות המחקר הם הדרכה פדגוגית, ידע מקצועי ויצירה של אידיאולוגיה פדגוגית.

12. ביבליוגרפיה: קיימת רשימה ביבליוגרפית מסודרת בסוף המאמר, המאמר רשום לפי כללי ה-APA וקיימת התאמה מלאה בין הפריטים שצינו בתוך המאמר לבין הרשימה הביבליוגרפית.

13. ציטוט המאמר: דביר, נ. (2010), "כוח וידע" בסיפורי חיים של מדריכות פדגוגיות", *דפים*, 50, *כתב עת לעיון ולמחקר בחינוך*, עמ' 137-159.

הערכה כללית של המאמר: קהל היעד אשר עשוי להיתרם מהמאמר הוא סטודנטים להכשרה להוראה וכל איש חינוך אחר אשר משמש בתפקיד של ריכוז או הדרכה והנחיה של מורים אחרים בעבודתו. החידוש במאמר הוא באופן בו הוא תורם להבנה כי הזהות האישית והמקצועית של אנשי חינוך והידע המקצועי שלהם מתעצבים ומתגבשים לא רק מתוך הניסיון המקצועי והידע הפורמלי שרכשו במשך שנות עבודתם, אלא גם מתוך סיפור חייהם וניסיונם